

Sygn. akt I UZ 17/07

POSTANOWIENIE

Dnia 19 lipca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Roman Kuczyński (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski

SSN Andrzej Wróbel (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania J. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

skarga ubezpieczonej o wznowienie postępowania ,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 lipca 2007 r.,

zażalenia ubezpieczonej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 8 lutego 2007 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 8 lutego 2007 r., Sąd Apelacyjny Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych odrzucił skargę ubezpieczonej J. W. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 17 maja 2005 r.

Wyrokiem z dnia 17 maja 2005 r., Sąd Apelacyjny oddalił apelację ubezpieczonej J. W. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 1 grudnia 2003 r., oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 maja 2003 r. odmawiającej przyznania jej prawa do emerytury z powodu braku wymaganych 30 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Organ rentowy uznał,

że ubezpieczona udowodniła jedynie 27 lat, 8 miesięcy i 16 dni takich okresów. Nie uwzględniono pracy w gospodarstwie rolnym rodziców J. W. w miejscowości S. uznając zeznania świadków i jej za mało wiarygodne. Stanowisko to podzielił Sąd II instancji stwierdzając, że zebrany w toku postępowania materiał nie dawał podstaw do przyjęcia, iż ubezpieczona pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców we wskazanych przez siebie okresach. Sąd Apelacyjny podkreślił, że jej twierdzenia dotyczące pracy w gospodarstwie rolnym były niekonsekwentne, "dostosowywane" do stanowiska organu rentowego i już z tego świadków względu musiały budzić zastrzeżenia co do ich wiarygodności. Za niewiarygodne Sąd II instancji uznał również zeznania przesłuchanych świadków. Stwierdził nadto, że wyjaśnienia J. W. pozostawały w jawnej sprzeczności co najmniej z częścią odnośnie dowodów ujawnionych w toku całego postępowania.

Pismem z 28.08.2005 r. ubezpieczona wniosła skargę o wznowienie prawomocnie zakończonego postępowania w powyższej sprawie. Jako podstawę wznowienia wskazała art.403 § 2 k.p.c. powołując się na wykrycie nowego środka dowodowego, który mógłby mieć wpływ na wynik sprawy. Podała, że w lipcu 2005 r. w rozmowie telefonicznej ze świadkiem K. R. (i jego żoną) dowiedziała się o tym, że w miejscowości, gdzie znajdowało się gospodarstwo rolne rodziców żyje nadal S. M., która doskonale znała ją z czasów dzieciństwa i młodości. Mieszkała w pobliżu tego gospodarstwa i była częstym gościem w domu jej rodziców. Przez kilkadziesiąt lat nie miała z nią kontaktu i nie wiedziała gdzie mieszka. Osoba ta może poświadczyć fakt jej pracy w gospodarstwie rolnym rodziców. Wniosła o przesłuchanie tego świadka oraz o ponowne przesłuchanie jej w charakterze strony.

Rozpoznając skargę o wznowienie postępowania Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, iż zgodnie z art. 399 k.p.c. można żądać wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem. Skargę o wznowienie postępowania można oprzeć bądź to na przyczynach nieważności wymienionych w art. 401 k.p.c., bądź też na tzw. właściwych przyczynach restytucyjnych (art. 403 k.p.c.). Do tych ostatnich zalicza się m.in. późniejsze wykrycie takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu (art. 403 § 2 k.p.c.).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego przyczyna wznowienia postępowania wskazana przez skarżącą faktycznie nie stanowi ustawowej podstawy wznowienia postępowania. Zeznania wnioskowanego przez ubezpieczoną kolejnego świadka nie mogłyby bowiem mieć wpływu na wynik sprawy. Jak już wcześniej wskazano Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 17 maja 2005 r. nie tylko podzielił ocenę zeznań świadków K. R. i J. F. dokonaną przez Sąd I instancji (również uznając je za niewiarygodne), ale także odmówił wiarygodności wyjaśnieniom samej J. W. Zauważył Sąd II instancji, że jej twierdzenia odnośnie pracy w gospodarstwie rolnym składane w toku całego postępowania były niekonsekwentne i "dostosowywały" się do stanowiska zajmowanego przez organ rentowy. W pierwszym wniosku o emeryturę z dnia 23 grudnia 2002 r. ubezpieczona w ogóle pominęła pracę w gospodarstwie rolnym. Podobnie początkowo postąpiła składając drugi wniosek o to świadczenie w dniu 31 stycznia 2003 r. Uzupelniając go w dniu 25 lutego 2003 r. złożyła pisemne zeznania wskazanych wcześniej świadków oraz swoje oświadczenie, z których wynikało, iż w gospodarstwie rolnym rodziców w miejscowości S. pracowała nieprzerwanie od 1 czerwca 1962 r. do 31 sierpnia 1965 r. pomijając fakt, że w tym okresie zamieszkiwała w miejscowości położonej w znacznej odległości od gospodarstwa. W dniu 24 marca 2003 r. okres pracy w gospodarstwie rozciągnęła na dalsze okresy od 1 kwietnia 1966 r. do 30 września 1966 r. oraz od 15 czerwca 1971 r. do 30 września 1972 r. Swoje twierdzenia odnośnie nieprzerwanej pracy w gospodarstwie rodziców J. W. zmodyfikowała dopiero w odwołaniu od decyzji z 13 maja 2003 r., odmawiającej uwzględnienia powyższych okresów z uwagi na zamieszkiwanie w spornym okresie wraz z rodzicami w B. i położenie gospodarstwa w powiecie I. Podała wówczas, że w okresie od 15 czerwca 1962 r. do 30 listopada 1973 r. pracowała w gospodarstwie rolnym przez wszystkie wakacje, ferie, przerwy semestralne oraz w czasie urlopu dziekańskiego - łącznie przez 47 miesięcy. Powyższe twierdzenia (zawarte w odwołaniu) Sąd Apelacyjny uznał za niewiarygodne z uwagi na sprzeczność z co najmniej częścią pozostałych dowodów. Wskazał Sąd II instancji, że w postępowaniu sądowym skarżąca twierdziła, iż okres udzielonego jej urlopu dziekańskiego w roku akademickim 1971/1972 poświęciła na pracę w gospodarstwie rolnym. Natomiast w postępowaniu przed organem rentowym

podała, że przerwa ta wynikała z dłuższej choroby. Zauważył nadto Sąd Apelacyjny, że ubezpieczona nie mogła wykonywać pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu studiów, tj. po 23 lipca 1973 r., gdyż co najmniej od 22 sierpnia 1973 r. ubiegała się o skierowanie do odbycia stażu podyplomowego, który ostatecznie rozpoczęła od 1 października 1973 r. Za niewiarygodne uznał również Sąd II instancji twierdzenie J. W. o pracy w gospodarstwie w okresie od 1 kwietnia 1966 r. do 30 września 1966 r., gdyż w tym czasie ubiegała się o przyjęcie na studia w Śląskiej Akademii Medycznej, co wiązało się z przygotowaniem do egzaminów wstępnych i musiało zająć co najmniej kilka miesięcy. Na tej podstawie Sąd Apelacyjny przyjął, iż przedstawione powyżej okoliczności powodują, iż przeprowadzenie kolejne dowodu z zeznań wnioskowanego świadka nie może wpłynąć na zmianę ocen wiarygodności wyjaśnień ubezpieczonej, a w konsekwencji nie będzie miało wpływ na wynik sprawy.

Ubezpieczona wniosła zażalenie na powyższe postanowienie zaskarżając je w całości oraz wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucono naruszenie art. 410 § 1 w zw. z art. 403 § 2 k.p.c. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż przyczyna wznowienia wskazana przez ubezpieczoną w skardze o wznowienie postępowania nie stanowi ustawowej podstawy wznowienia postępowania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

1. Zażalenie okazało się zasadne.
2. Wznowienie następuje wskutek wniesienia skargi (art. 409 k.p.c.) przez podmiot uprawniony i na podstawach określonych przepisami Kodeksu postępowania cywilnego (art. 401 k.p.c., art. 401¹ k.p.c., art. 403 k.p.c.). Skarga musi zatem opierać się na jednej z ustawowych podstaw wznowienia, przy czym samo sformułowanie podstawy w sposób odpowiadający ustawie nie oznacza, że ten warunek jest spełniony. Konieczne jest więc zbadanie, czy twierdzenia skargi stanowią taką ustawową podstawę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 1968 r., I CZ 122/67, OSNC 1968 nr 8 – 9, poz. 154), bowiem jeśli wskazana podstawa nie występuje, skarga podlega odrzuceniu z mocy art. 410 § 1

k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., IV CO 6/05, Biuletyn Sądu Najwyższego 2005 nr 9, poz. 14).

3. Stosownie do art. 399 § 1 w związku z art. 403 § 2 k.p.c., można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem w razie późniejszego wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, nowe okoliczności faktyczne lub środki dowodowe, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, to fakty lub dowody powstałe (istniejące) przed uprawomocnieniem się orzeczenia, z których strona nie mogła skorzystać w prawomocnie zakończonym postępowaniu (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 1969 r., III PZP 63/68, OSNCP 1969 nr 12, poz. 208).
4. Dowody (środki dowodowe), na które ubezpieczona powołuje się w skardze o wznowienie istniały przed uprawomocnieniem się wyroku Sądu drugiej instancji i są powołane na istotne okoliczności faktyczne. Problem sprowadza się więc do oceny, czy ubezpieczona mogła z nich skorzystać przed uprawomocnieniem się wyroku. Co do zasady przyjmuje się, że niemożność skorzystania ze środków dowodowych w poprzednim postępowaniu dotyczy sytuacji, w której strona nie mogła w toku postępowania wskazać określonych faktów lub przedstawić stosownych dowodów, gdyż w tym czasie nie wiedziała o nich i przy dochowaniu należytej staranności nie mogła się o nich dowiedzieć. Nie odnosi się to zatem do okoliczności i dowodów jawnych z materiału poprzedniego postępowania, a tylko niedostrzeżonych przez stronę (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 1961 r., I CR 147/60, OSNCP 1962 nr 1, poz. 30; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 1968 r., I CO 1/68, OSNCP 1969 nr 2, poz. 36; NP 1970 nr 4; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., IV CKN 1515/00, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2006 r., IV CZ 143/05). Niemożność skorzystania w poprzednim postępowaniu z określonych faktów lub środków dowodowych nie zachodzi wtedy, gdy istniała obiektywna możliwość

powołania ich w tym postępowaniu, a tylko na skutek opieszałości, zaniedbania, zapomnienia czy błędnej oceny potrzeby ich powołania, strona tego nie uczyniła (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1999 r., II CKN 807/98, LEX nr 78214). Ustawową podstawą wznowienia postępowania, wskazaną w art. 403 § 2 k.p.c., jest także powołanie się na dowody, co do których w trakcie postępowania zakończonego prawomocnym orzeczeniem strona dysponowała obiektywnie możliwością ich zgłoszenia, jednakże w toku procesu nie miała potrzeby powołania się na nie. Niezasadne i nielogiczne byłoby bowiem wymaganie od strony przedstawiania kolejnych dowodów na okoliczność faktyczną, która została już udowodniona (przyznaną, niezaprzeczoną, ustaloną przez sąd w uzasadnieniu orzeczenia).

5. Nowe okoliczności faktyczne lub środki dowodowe, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, to takie fakty, z których strona nie mogła skorzystać w postępowaniu prawomocnie zakończonym. Wykrycie okoliczności faktycznych lub dowodów w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. dotyczy faktów i środków dowodowych, które poza przesłanką ich nieujawnienia w postępowaniu prawomocnie zakończonym powinny być dla strony skarżącej "nieujawnialne". Przepis ten obejmuje fakty nieujawnialne albo stronie nieznanne i dla niej niedostępne. Fakty natomiast ujawnialne, czyli te, które strona powinna znać, tj. miała możliwość dostępu do nich, nie są objęte hipotezą tego przepisu (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 marca 2005 r., III CZP 134/04; postanowienie SN z 19 marca 2007 r., III UZ 4/07). Ponadto, wskazane przez ubezpieczoną dowody, jak trafnie ocenił Sąd Apelacyjny, nie mają takiego charakteru, w szczególności nie mogły wywrzeć wpływu na treść zapadłego rozstrzygnięcia.
6. Jednakże w orzecznictwie SN istnieje również pogląd, do którego przychyliła się skład orzekający w niniejszej sprawie, zgodnie z którym przez wykrycie nowego środka dowodowego (art. 403 § 2 k.p.c.) rozumieć należy także uzyskanie możliwości skorzystania ze środka dowodowego, o którego istnieniu strona w poprzednim postępowaniu zakończonym wyrokiem wprawdzie wiedziała, jednak nie mogła nań się powołać, nie wiedząc, gdzie

się znajduje lub czy w ogóle da się odszukać (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2007 r., I UZ 38/06; postanowienie Sądu Najwyższego z 10 listopada 1938 r., C.II. 905/38, Nowa Palestra 1939 nr 3, s. 135). Ten element prawidłowej wykładni art. 403 § 2 k.p.c. dotyczy powołania się przez ubezpieczoną na wykrycie dowodu z zeznań wskazanego świadka. Ubezpieczona twierdzi bowiem, że nie mogła w poprzednim postępowaniu skorzystać z tego dowodu, gdyż nie wiedziała, gdzie świadek mieszka. To twierdzenie należy zweryfikować w celu oceny zaistnienia podstawy wznowienia postępowania. To z kolei przemawia za uchyleniem zaskarżonego postanowienia, tym bardziej, w postanowieniu z dnia 24 marca 1998 r., I PKN 97/98 Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż w zakresie badania podstaw wznowienia na posiedzeniu niejawnym mieści się jedynie stwierdzenie, czy skarżący wskazuje podstawę wznowienia i czy odpowiada ona jednej z podanych w kodeksie postępowania cywilnego przyczyn uzasadniających żądanie wznowienia, nie zaś, czy podstawa ta rzeczywiście istnieje. Podobnie w postanowieniu z dnia 14 stycznia 1999 r., II UKN 417/98, Sąd Najwyższy stwierdził, że odrzucenie skargi o wznowienie postępowania w trybie art. 410 § 1 może nastąpić tylko wtedy, gdy skarga nie opiera się na ustawowej podstawie wznowienia, nie zaś gdy podstawa ta nie jest merytorycznie uzasadniona. Tymczasem w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia Sąd Apelacyjny w istocie odniósł się merytorycznie do okoliczności powołanych w skardze o wznowienie postępowania.

7. Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.